

ICIX. Profusis ego lacrimis rogo quaesoque, ut mecum quoque redeat in gratiam: neque enim in amantium esse potestate furiosam aemulationem. Daturum tamen operam ne aut dicam aut faciam amplius, quo possit offendi. Tantum omnem scabitudinem animo tanquam bonarum artium magister deleret sine cicatrice". Incultis asperisque regionibus diutius niues haerent, ast ubi aratro domefacta tellus nitet, dum loqueris, leuis pruina dilabatur. Similiter in pectoribus ira considit: feras quidem mentes obsidet, eruditas praelabatur. -- Vt scias, inquit Eumolpus, uerum esse quod dicis, ecce etiam osculo iram finio. Itaque, quod bene eueniat, expedite sarcinulas et uel sequimini me uel, si mauultis, ducite". Adhuc loquebatur, cum crepuit ostium impulsum, stetitque in limine barbibus horrentibus nauta et: "Moraris, inquit, Eumolpe, tanquam properandum ignores". Haud mora, omnes consurgimus, et Eumolpus quidem mercennarium suum iam olim dormientem exire cum sarcinis iubet. Ego cum Gitone quicquid erat in alutam compono, et adoratis sideribus intro nauigium.

C. "Molestum est quod puer hospiti placet. Quid autem? Non commune est, quod natura optimum fecit? Sol omnibus lucet. Luna innumerabilibus comitata sideribus etiam feras ducit ad pabulum. Quid aquis dici formosius potest? In publico tamen manant. Solus ergo amor furtum potius quam praemium erit? Immo uero nolo habere bona, nisi quibus populus inuiderit. Vnus, et senex, non erit grauis; etiam cum uoluerit aliquid sumere, opus anhelilu prodet". Haec ut intra fiduciam posui fraudauique animum dissidentem, coepi somnum obruto tunicula capite mentiri.

Sed repente quasi destruyente fortuna constantiam meam eiusmodi uox supra constratum puppis congemuit: "Ergo me derisit?" Et haec quidem uiriliter et paene auribus meis familiaris animum palpitantem percussit. Ceterum eadem indignatione mulier lacerata ulterius excanduit et: "Si quis deus manibus meis, inquit, Gitona imponeret, quam bene exulem exciperem". Vterque nostrum tam inexpectato ictus sono amiserat sanguinem. Ego praecipue quasi somnio quodam turbulento circumactus diu uocem collegi, tremebundisque manibus Eumolpi iam in soporem labentis laciniam duxi, et: "Per fidem, inquam, pater, cuius haec nauis est, aut quos uehat, dicere potes?" Inquietatus ille moleste tulit et: "Hoc erat, inquit, quod placuerat tibi, ut super constratum nauis occuparemus secretissimum locum, ne nos patereris requiescere? Quid porro ad rem pertinet, si dixero Licham Tarentinum esse dominum huiusce nauigii, qui Tryphaenam exulem Tarentum ferat?"

CI. Intremui post hoc fulmen attonitus, iuguloque detecto: "Aliquando, inquam, totum me, Fortuna, uicisti!". Nam Giton quidem super pectus meum positus diu animam egit. Deinde ut effusus sudor utriusque spiritum reuocauit, comprehendi Eumolpi genua et: "Miserere, inquam, morientium et pro consortio studiorum commoda manum; mors uenit, quae nisi per te non licet potest esse pro munere". Inundatus hac Eumolpus inuidia iurat per deos deasque se neque scire quid acciderit, nec ullum dolum malum consilio adhibuisse, sed mente simplicissima et uera fide in nauigium comites induxisse, quo ipse iam pridem fuerit usurus". Quae autem hic insidiae sunt, inquit, aut quis nobiscum Hannibal nauigat? Lichas Tarentinus, homo uerecundissimus et non tantum huius nauigii dominus, quod regit, sed fundorum etiam aliquot et familiae negotiantis, onus deferendum ad mercatum conducit. Hic est Cyclops ille et archipirata, cui uecturam debemus; et praeter hunc Tryphaena, omnium feminarum formosissima, quae uoluptatis

causa huc atque illuc uectatur. -- Hi sunt, inquit Giton, quos fugimus "; simulque raptim causas odiorum et instans periculum trepidanti Eumolpo exponit. Confusus ille et consilii egens iubet quemque suam sententiam promere, et: "Fingite, inquit, nos antrum Cyclopi intrasse. Quaerendum est aliquod effugium, nisi naufragium ponimus et omni nos periculo liberamus. -- Immo, inquit Giton, persuade gubernatori ut in aliquem portum nauem deducat, non sine praemio scilicet, et affirma ei impatientem maris fratrem tuum in ultimis esse. Poteris hanc simulationem et uultus confusione et lacrimis obumbrare, ut misericordia permotus gubernator indulgeat tibi". Negauit hoc Eumolpus fieri posse, "quia magna, inquit, nauigia portibus se curuatis insinuant, nec tam cito fratrem defecisse ueri simile erit. Accedit his, quod forsitan Lichas officii causa uisere languentem desiderabit. Vides, quam ualde nobis expediat ultro dominum ad fugientes accersere. Sed finge nauem ab ingenti posse cursu deflecti, et Licham non utique circuiturum aegrorum cubilia: quomodo possumus egredi naue, ut non conspiciamur a cunctis? opertis capitibus, an nudis? Opertis, et quis non dare manum languentibus uolet? Nudis, et quid erit aliud quam se ipsos proscribere?"

CII. Quin potius, inquam ego, ad temeritatem confugimus, et per funem lapsi descendimus in scapham, praecisoque uinculo reliqua Fortunae committimus? Nec ego in hoc periculum Eumolpon arcesso. Quid enim attinet innocentem alieno periculo imponere? Contentus sum, si nos descendentes adiuuerit casus. -- Non imprudens, inquit, consilium, Eumolpos, si aditum haberet. Quis enim non euntes notabit? Vtique gubernator, qui peruigil nocte siderum quoque motus custodit. Et utcumque imponi uel dormienti posset, si per aliam partem nauis fuga quaereretur: nunc per puppim, per ipsa gubernacula delabendum est, a quorum regione funis descendit, qui scaphae custodiam tenet. Praeterea illud miror, Encolpi, tibi non succurrisse, unum nautam stationis perpetuae interdum noctuque iacere in scapha, nec posse inde custodem nisi aut caede expelli aut praecipitari uiribus. Quod an fieri possit, interrogate audaciam uestram. Nam quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuso periculum, quod salutis spem ostendit. Nam sine causa spiritum tanquam rem uacuum impendere ne uos quidem existimo uelle. Videte, numquid hoc placeat: ego uos in duas iam pelles coniciam uinctosque loris inter uestimenta pro sarcinis habebam, apertis scilicet aliquatenus labris, quibus et spiritum recipere possitis et cibum. Conclamabo deinde nocte seruos poenam grauiorem timentes praecipitasse se in mare. Deinde cum uentum fuerit in portum, sine ulla suspitione pro sarcinis uos efferam. -- Ita uero, inquam ego, tanquam solidos alligaturus, quibus non soleat uenter iniuriam facere? an tanquam eos qui sternutare non soleamus nec stertere? An quia hoc genus furti semel <Menelao> feliciter cessit? Sed finge una die uinctos posse durare: quid ergo, si diutius aut tranquillitas nos tenuerit aut aduersa tempestas? quid facturi sumus? Vestes quoque diutius uinctas ruga consumit, et chartae alligatae mutant figuram. Iuuenes adhuc laboris expertes statuarum ritu patiemur pannos et uincla?

Adhuc aliquod iter salutis quaerendum est. Inspicite quod ego inueni. Eumolpus tanquam litterarum studiosus utique atramentum habet. Hoc ergo remedio mutemus colores a capillis usque ad unguis. Ita tanquam serui Aethiopes et praesto tibi erimus sine tormentorum iniuria hilares, et permutato colore imponemus inimicis. -- Quidni? inquit Giton, etiam circumcide nos, ut Iudaei uideamur, et pertunde aures, ut imitemur Arabes, et increta facies, ut suos Gallia ciues putet: tanquam hic solus color figuram possit

peruertere et non multa una oporteat consentiant ratione, <ut> mendacium constet. Puta infectam medicamine faciem diutius durare posse; finge nec aquae asperginem imposituram aliquam corpori maculam, nec uestem atramento adhaesuram, quod frequenter etiam non arcessito ferrumine infigitur: age, numquid et labra possumus tumore taeterrimo implere numquid et crines calamistro conuertere? Numquid et frontes cicatricibus scindere? Numquid et crura in orbem pandere? Numquid et talos ad terram deducere? numquid et barbam peregrina ratione figurare? Color arte compositus inquinat corpus, non mutat. Audite, quid dementi succurrerit: praeligemus uestibus capita et nos in profundum mergamus.

CIII. Ne istud dii hominesque patiantur, Eumolpus exclamat, ut uos tam turpi exitu uitam finiatis! Immo potius facite quod iubeo. Mercennarius meus, ut ex nouacula comperistis, tonsor est: hic continuo radat utriusque non solum capita, sed etiam supercilia. Sequar ego frontes notans inscriptione sollerti, ut uideamini stigmatibus esse puniti. Ita eadem litterae et suspicionem declinabunt quaerentium et uultus umbra supplicii tegent".

Non est dilata fallacia, sed ad latus nauigii furtim processimus, capitaque cum superciliis denudanda tonsori praebuimus. Impleuit Eumolpus frontes utriusque ingentibus litteris, et notum fugitiuorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. Vnus forte ex uectoribus, qui acclinatus lateri nauis exonerabat stomachum nausea grauem, notauit sibi ad lunam tonsorem intempestiuo inhaerentem ministerio, execratusque omen, quod imitaretur naufragorum ultimum uotum, in cubile reiectus est. Nos dissimulata nauseantis deuotione ad ordinem tristitiae redimus, silentioque compositi reliquas noctis horas male soporati consumpsimus.

CIV. LICHAS: "Videbatur mihi secundum quietem Priapus dicere: Encolpion quod quaeris, scito a me in nauem tuam esse perductum". Exhorruit Tryphaena et: "Putes, inquit, una nos dormisse; nam et mihi simulacrum Neptuni, quod Bais tetrastyle notaueram, uidebatur dicere: 'In naue Lichae Gitona inuenies'. Hinc scies, inquit Eumolpus, Epicurum esse hominem diuinum, qui eiusmodi ludibria facetissima ratione condemnat".

Somnia, quae mentes ludunt uolantibus umbris,
non delubra deum nec ab aethere numina mittunt
sed sibi quisque facit. Nam cum prostrata sopore
urget membra quies et mens sine pondere ludit,
quicquid luce fuit, tenebris agit. Oppida bello
qui quatit et flammis miserandas eruit urbes,
tela uidet uersasque acies et funera regum
atque exundantes perfuso sanguine campos.
Qui causas orare solent, legesque forumque
et pauidi cernunt inclusum chorte tribunal.
Condit auarus opes defossumque inuenit aurum;
venator saltus canibus quatit; eripit undis
aut premit euersam periturus uauita puppem;
scribit amatori meretrix, dat adultera munus;
[et canis in somnis leporis uestigia latrat].

In noctis spatium miserorum uulnera durant.

Ceterum Lichas ut Tryphaenae somnium expiauit: "Quis, inquit, prohibet nauigium scrutari, ne uideamur diuinae mentis opera damnare?"

Is qui nocte miserorum furtum deprehenderat, Hesus nomine, subito proclamat: "Ergo illi qui sunt, qui nocte ad lunam radebantur pessimo medius fidius exemplo? Audio enim non licere cuiquam mortalium in naue neque ungues neque capillos deponere, nisi cum pelago uentus irascitur".

CV. Excanduit Lichas hoc sermone turbatus et: "Itane, inquit, capillos aliquis in naue praecidit, et hoc nocte intempesta? Attrahite ocius nocentes in medium, ut sciam quorum capitibus debeat nauigium lustrari. -- Ego, inquit Eumolpus, hoc iussi. Nec in eodem futurus nauigio auspiciam mihi feci, sed quia nocentes horridos longosque habebant capillos, ne uiderer de naue carcerem facere, iussi squalorem damnatis auferri; simul ut notae quoque litterarum non adumbratae comarum praesidio totae ad oculos legentium acciderent. Inter cetera apud communem amicam consumpserunt pecuniam meam, a qua illos proxima nocte extraxi mero unguentisque perfusos. Ad summam, adhuc patrimonii mei reliquias olent".

Itaque ut Tutela nauis expiaretur, placuit quadragenas utrique plagas imponi. Nulla ergo fit mora: aggrediuntur nos furentes nautae cum funibus, temptantque uilissimo sanguine Tutelam placare. Et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concuxi. Ceterum Giton semel ictus tam ualde exclamauit, ut Tryphaenae aures notissima uoce repleret. Non solum era turbata est, sed ancillae etiam omnes familiari sono inductae ad uapulantem decurrurrit. Iam Giton mirabili forma exarmauerat nautas coeperatque etiam sine uoce saeuientes rogare, cum ancillae pariter proclamant: "Giton est, Giton; inhibete crudelissimas manus; Giton est, domina, succurre". Deflectit aures Tryphaena iam sua sponte credentes raptimque ad puerum deuolat. Lichas, qui me optime nouerat, tanquam et ipse uocem audisset, accurrit et nec manus nec faciem meam considerauit, sed continuo ad inguina mea luminibus deflexis mouit officiosam manum, et: "Salue, inquit Encolpi". Miretur nunc aliquis Vlixis nutricem post uicesimum annum cicatricem inuenisse originis indicem, cum homo prudentissimus, confusis omnibus corporis orisque lineamentis, ad unicum fugitiui argumentum tam docte peruenerit. Tryphaena lacrimas effudit decepta supplicio -- uera enim stigmata credebat captiuorum frontibus impressa -- sciscitarique summissius coepit quod ergastulum intercepisset errantes, aut cuius iam crudeles manus in hoc supplicium durassent. Meruisse quidem contumeliam aliquam fugitiuos, quibus in odium bona sua uenissent.

CVI. Concitatus iracundia prosiliit Lichas, et: "O te, inquit, feminam simplicem, tanquam uulnera ferro praeparata litteras biberint. Vtinam quidem hac se inscriptione frontis maculassent: haberemus nos extremum solacium. Nunc mimicis artibus petiti sumus et adumbrata inscriptione derisi".

Volebat Tryphaena misereri, quia non totam uoluptatem perdiderat, sed Lichas memor adhuc uxoris corruptae contumeliarumque, quas in Herculis porticu acceperat, turbato uehementius uultu proclamat: "Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto, intellexisti, o Tryphaena. Nam imprudentes noxios in nostrum induxere nauigium, et quid fecissent, admonuerunt pari somniorum consensu. Ita uide ut possit illis ignosci, quos ad poenam ipse deus deduxit. Quod ad me attinet, non sum crudelis, sed uereor ne, quod

remisero, patiar". Tam superstitiosa oratione Tryphaena mutata negat se interpellare supplicium, immo accedere etiam iustissimae ultioni. Nec se minus grandi uexatam iniuria quam Lichas, cuius pudoris dignitas in contione proscripta sit.

CVII. EVMOLPVVS: "Me, ut puto, hominem non ignotum elegerunt ad hoc officium legatum, petieruntque ut se reconciliarem aliquando amicissimis. Nisi forte putatis iuuenes casu in has plagas incidisse, cum omnis uector nihil prius quaerat, quam cuius se diligentiae credat. Flectite ergo mentes satisfactione lenitas, et patimini liberos homines ire sine iniuria quo destinant. Saeui quoque implacabilesque domini crudelitatem suam impediunt, si quando paenitentia fugitios reduxit, et dediticiis hostibus parcimus. Quid ultra petitis aut quid uultis? In conspectu uestro supplices iacent iuuenes ingenui, honesti, et quod utroque potentius est, familiaritate uobis aliquando coniuncti. Si mehercules interuertissent pecuniam uestram, si fidem proditione laesissent, satiari tamen potuissetis hac poena, quam uidetis. Seruitia ecce in frontibus cernitis et uultus ingenuos uoluntaria poenarum lege proscriptos". Interpellauit deprecationem supplicis Lichas et: "Noli, inquit, causam confundere, sed impone singulis modum. Ac primum omnium, si ultro uenerunt, cur nudauere crinibus capita? Vultum enim qui permutat, fraudem parat, non satisfactionem. Deinde, si gratiam a legato moliebantur, quid ita omnia fecisti, ut quos tuebaris absconderes? Ex quo apparet casu incidisse noxios in plagas, et te artem quaesisse qua nostrae animaduersionis impetum eluderes. Nam quod inuidiam facis nobis ingenuos honestosque clamando, uide ne deteriorem facias confidentia causam. Quid debent laesi facere, ubi rei ad poenam confugiunt. At enim amici fuerunt nostri: eo maiora meruerunt supplicia; nam qui ignotos laedit, latro appellatur, qui amicos, paulo minus quam parricida". Resoluit Eumolpos tam iniquam declamationem et: "Intellego, inquit, nihil magis obesse iuuenibus miseris, quam quod nocte deposuerunt capillos: hoc argumento incidisse uidentur in nauem, non uenisse. Quod uelim tam candide ad aures uestras perueniat, quam simpliciter gestum est. Voluerunt enim, antequam conscenderent, exonerare capita molesto et superuacuo pondere, sed celerior uentus distulit curationis propositum. Nec tamen putauerunt ad rem pertinere, ubi inciperent quod placuerat ut fieret, quia nec omen nec legem nauigantium nouerant. -- Quid, inquit Lichas, attinuit supplices radere? Nisi forte miserabiliores calui solent esse. Quamquam quid attinet ueritatem per interpretem quaerere? Quid dicis tu, latro? Quae salamandra supercilia tua excussit? Cui deo crinem uouisti? Pharmace, responde".

CVIII. Obstupueram ego supplicii metu pauidus, nec qui in re manifestissima dicerem inueniebam, turbatus (---) et deformis praeter spoliati capitis dedecus superciliorum etiam aequalis cum fronte caluities, ut nihil nec facere deceret nec dicere. Vt uero spongia uda facies plorantis deterosa est, et liquefactum per totum os atramentum omnia scilicet lineamenta fuliginea nube confudit, in odium se ira conuertit. Negat Eumolpus passurum se ut quisquam ingenuos contra fas legemque contaminet, interpellatque saeuientium minas non solum uoce sed etiam manibus. Aderat interpellanti mercennarius comes et unus alterque infirmissimus uector, solacia magis litis quam uirium auxilia. Nec quicquam pro me deprecabar, sed intentans in oculos Tryphaenae manus usurum me uiribus meis clara liberaque uoce clamaui, ni abstineret a Gitone iniuriam mulier damnata et in toto nauigio sola uerberanda. Accenditur audacia mea iratior Lichas,

indignaturque quod ego relictam meam causam tantum pro alio clamo. Nec minus Tryphaena contumelia saeuit accensa, totiusque nauigii turbam diducit in partes. Hinc mercennarius tonsor ferramenta sua nobis et ipse armatus distribuit, illinc Tryphaenae familia nudas expedit manus, ac ne ancillarum quidem clamor aciem destituit, uno tantum gubernatore relicturum se nauis ministerium denuntiante, si non desinat rabies libidine perditorum collecta. Nihilominus tamen perseuerat dimicantium furor, illis pro ultione, nobis pro uita pugnantibus. Multi ergo utrinque sine morte labuntur, plures cruenti uulneribus referunt ueluti ex proelio pedem, nec tamen cuiusquam ira laxatur. Tunc fortissimus Giton ad uirilia sua admouit nouaculam infestam, minatus se adscissurum tot miseriarum causam, inhibuitque Tryphaena tam grande facinus non dissimulata missione. Saepius ego cultrum tonsorium super iugulum meum posui, non magis me occisurus quam Giton, quod minabatur, facturus. Audacius tamen ille tragoediam implebat, quia sciebat se illam habere nouaculam, qua iam sibi ceruicem praeciderat. Stante ergo utraque acie, cum appareret futurum non tralaticium bellum, aegre expugnauit gubernator ut caduceatoris more Tryphaena indutias faceret. Data ergo acceptaque ex more patrio fide, protendit ramum oleae a Tutela nauigii raptum, atque in colloquium uenire ausa:

"Quis furor, exclamat, pacem conuertit in arma?

Quid nostrae meruere manus? Non Troius heros

hac in classe uehit decepti pignus Atridae,

nec Medea furens fraterno sanguine pugnat,

sed contemptus amor uires habet. Ei mihi, fata

hos inter fluctus quis raptis euocat armis?

Cui non est mors una satis? Ne uincite pontum

gurgitibusque feris alios immittite fluctus".

CIX. Haec ut turbato clamore mulier effudit, haesit paulisper acies, reuocataeque ad pacem manus intermisere bellum. Vtitur paenitentiae occasione dux Eumolpos, et castigato ante uehementissime Licha tabulas foederis signat, queis haec formula erat: "Ex tui animi sententia, ut tu, Tryphaena, neque iniuriam tibi factam a Gitone quereris, neque si quid ante hunc diem factum est, obicies uindicabisue aut ullo alio genere persequendum curabis; ut tu nihil imperabis puero repugnantem, non amplexum, non osculum, non coitum uenere constrictum, nisi pro qua re praesentes numeraueris denarios centum. Item, Licha, ex tui animi sententia, ut tu Encolpion nec uerbo contumelioso insequeris nec uultu, neque quaeres ubi nocte dormiat, aut si quaesieris, pro singulis iniuriis numerabis praesentes denarios ducentos". In haec uerba foederibus compositis arma deponimus, et ne residua in animis etiam post iusiurandum ira remaneret, praeterita aboleri oculis placet. Exhortantibus uniuersis odia detumescunt, epulaeque ad certamen prolatae conciliant hilaritate concordiam. Exsonat ergo cantibus totum nauigium, et quia repentina tranquillitas intermiserat cursum, alius exultantes quaerebat fuscina pisces, alius hamis blandientibus conuellebat praedam repugnantem. Ecce etiam per antemnam pelagiae consederant uolucres, quas textis harundinibus peritus artifex tetigit; illae uiscatis inligatae uiminibus deferebantur ad manus. Tollebat plumas aura uolitantes, pinnaeque per maria inanis spuma torquebat.

Iam Lichas redire mecum in gratiam coeperat, iam Tryphaena Gitona extrema parte potionis spargebat, cum Eumolpus et ipse uino solutus dicta uoluit in caluos

stigmososque iaculari, donec consumpta frigidissima urbanitate rediit ad carmina sua
coepitque capillorum elegidarion dicere:

Quod solum formae decus est, cecidere capilli,
uernantesque comas tristis abegit hiemps.

Nunc umbra nudata sua iam tempora maerent,
areaque attritis ridet adusta pilis.

O fallax natura deum: quae prima dedisti
aetati nostrae gaudia, prima rapis.

Infelix, modo crinibus nitebas
Phoebo pulchrior et sorore Phoebi.
At nunc leuior aere uel rotundo
horti tubere, quod creauit unda,
ridentes fugis et times puellas.
Vt mortem citius uenire credas,
scito iam capitis perisse partem.

CX. Plura uolebat proferre, credo, et ineptiora praeteritis, cum ancilla Tryphaenae
Gitona in partem nauis inferiorem ducit, corymbioque dominae pueri adornat caput. Immo
supercilia etiam profert de pyxide, sciteque iacturae liniamenta secuta totam illi
formam suam reddidit. Agnouit Tryphaena uerum Gitona, lacrimisque turbata tunc primum
bona fide puero basium dedit. Ego etiam si repositum in pristinum decorem puerum
gaudebam, abscondebam tamen frequentius uultum, intellegebamque me non tralaticia
deformitate esse insipitum, quem alloquio dignum ne Lichas quidem crederet. Sed huic
tristitiae eadem illa succurrit ancilla, seuocatumque me non minus decoro exornauit
capillamento; immo commendatior uultus enituit, quia flauum corymbion erat.